

माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम

२०७८

कुरआन शिक्षा

कक्षा : ११ र १२

विषय सङ्केत : (कक्षा ११ कक्षा १२

पाठ्यघण्टा : ५

कार्यघण्टा : १६०

१. परिचय

कुरआन इस्लामको पवित्र ग्रन्थ हो । कुरआन अल्लाहद्वारा अल्लाहद्वारा पठाइएका पवित्र कलाम (सन्देश)हरूमध्ये अन्तिम तथा सत्य सन्देश कुरआनमा लेखिएको छ । यो मानव जीवनका उपयोगी धार्मिक मूल्यमान्यतामा आधारित दर्शन पनि हो । कुरआनका सुरा-अल-फातिहादेखि सुरा-निसासम्मका धार्मिक, सांस्कृतिक तथा दार्शनिक मूल्यमान्यता इस्लाम दर्शनका मूल सार हुन् । यसर्थ कुरआनका आधारभूत पक्षमा सचेत रहँदै दैनिक जीवनमा कुरआनको प्रयोग गर्ने उद्देश्यका साथ मद्दरसातर्फ कक्षा ११ र १२ मा यस विषयको पाठ्यक्रम विकास गरिएको हो । राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ को मार्गदर्शनबमोजिम विद्यालय शिक्षाको माध्यमिक तह (कक्षा ११ र १२) मा कुरआन शिक्षा विषयको यस पाठ्यक्रममा श्रुतिपरम्परा, बोध, दैनिक व्यवहारमा अनुसरण तथा सही व्याख्यासँग सम्बन्धित पक्षहरूको संयोजन गरिएको छ । यसका साथै यस पाठ्यक्रमले सम्बन्धित विषयमा उच्च शिक्षाको आधारसमेत तयार गर्ने अपेक्षा राखिएको छ ।

सम्पूर्ण कुरान तिस पारो (खण्डहरू) मा विभाजित छ । र एक सय चौध सुराहरू (अध्याय) रहेका छन् । सम्पूर्ण कुरानमा कुल चौध सज्दाहरू छन् । यसर्थ कुरआनमा तफ्सीर, हिफ्ज र ओलुमुल कुरआनको विशेष स्थान रहेको छ । यसमा सुरह अल्-मुल्कदेखि सुरह अल्-मुरसलात पाराह साथै सुरह अज्जुमरदेखि सुरह अज्जारियात पाराहसम्मका विषयवस्तु समेटिएका छन् । यसका साथै यस पाठ्यक्रमले कुरआनको अवतरणको इतिहास, मक्की (मक्कामा अवतरण भएको सुरह/आयत) र मदनी (मदीनामा अवतरण भएको सुरह/आयत), सुरहहरूको अवतरण काल र परिवेश, कुरआन मजीदका विशेषता, रब्बानियतुल मसद्दर, अल् वाकेइयह र अल् वससतयह तथा नासिख, मन्सुख र खसाएसे कुरआन मजीदलाई समेटेको छ । यसर्थ यस विषयको पाठ्यक्रम विकास गर्दा विभिन्न समयमा सरोकारवाला र विषयविज्ञले पाठ्यक्रम विकास केन्द्रमा दिएका राय सुभाब तथा सरसल्लाहलाई आत्मसात् गर्दै शिक्षा सिद्धान्तानुरूप व्यवस्थित गरिएको छ । उक्त विषयवस्तु समायोजन गर्दा कुरआनका मूलभूत मूल्यमान्यतालाई विशेष रूपमा ध्यान दिँदै पाठ्यक्रमलाई सरल, प्रायोगिक, समयसापेक्ष र स्तरीय बनाउनुपर्ने पक्षलाई पनि विशेष ध्यान दिइएको छ । साथै उल्लिखित तथ्यलाई मनन गर्दै कुरआन शिक्षा विषयलाई ७५ प्रतिशत बाह्य र २५ प्रतिशत अंश आन्तरिक मूल्याङ्कनमा आधारित हुने गरी सिकाइ सहजीकरण तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई व्यवस्थित गरिएको छ ।

परिचय, तहगत सक्षमता, कक्षागत सिकाइ उपलब्धि, विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम, सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया र विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई समेटि यो पाठ्यक्रम विकास गरिएको हो । यस क्रममा पाठ्यक्रम विकासको विषयगत औचित्य, पाठ्यक्रममा रहेका मुख्य विशेषता तथा पाठ्यक्रमको स्वरूपलाई समेटि परिचय, विषयगत रूपमा अपेक्षित ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति, मूल्य र कार्य तत्परतालाई समेटि त्यसको क्रियात्मक स्वरूपमा सक्षमता, सिकाइको स्तर र सक्षमताको विशिष्टीकृत विस्तृतीकरण गरी सिकाइ उपलब्धि एवम् अधिल्ला कक्षासँग लम्बीय सन्तुलनका आधारमा विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम, विषयगत विशिष्टपन र मौलिकतालाई समेटि सिकाइ सहजीकरणका विधि तथा प्रक्रिया एवम् निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कनका विधि तथा प्रक्रिया उल्लेख गरी विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई व्यवस्थित गरिएको छ ।

२. तहगत सक्षमता

यस तहको अन्तमा विद्यार्थीहरू निम्नलिखित सक्षमता हासिल गर्न समर्थ हुने छन् :

१. ओलुमुल कुरआन (कुरआन विश्लेषण विज्ञान)सहित कुरआनको तफ्सीर, हिफ्ज र सन्दर्भगत उपयोग
२. कुरआनको सुरह अल्-मुल्कदेखि सुरह अल्-मुरसलात पाराहको मुख्य मूल्यमान्यताको बोध र सोअनुसार व्यवहार प्रदर्शन
३. कुरआनको सुरह अज्जुमरदेखि सुरह अज्जारियात पाराहसम्मका विषयवस्तु विश्लेषण र सिकाइका लागि प्रयोग
४. कुरआनको अवतरणको इतिहास, मक्की र मदनीको बोध तथा समीक्षा
५. सुरहरूको अवतरण काल र परिवेश तथा कुरआन मजीदका विशेषताको सिकाइ तथा सन्दर्भअनुसार मूल्याङ्कन
६. रब्बानियतुल मस्दर, अल् वाकेय्यह र अल् वसतिय्यहका विषयवस्तु बोध र सोअनुसार व्यवहार प्रदर्शन
७. नासिख, मन्सुख र खसाएसे कुरआन मजीदअनुसार धारणा निर्माण, कलाम ग्रहण र प्रचारप्रसारमा सहयोग

कक्षा ११

यस कक्षाको अन्त्यमा विद्यार्थीहरू निम्नलिखित सिपहरूमा सक्षम हुने छन् :

सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण
१. निर्धारित सुरहलाई विषयवस्तुका आधारमा तफ्सीर गर्न	१.१ अत्-तु अन्-नज्म र अल्-कमरका मुख्य मुख्य विषयवस्तुलाई विस्तार गर्न १.२ अरर्हमान, अल्-वाकिअह र अल्-हदीदका विषयवस्तुको व्याख्या गर्न १.३ अल्-मुजादला, अल्-हशर र अल्-मुमतहिनाको विषयवस्तु विश्लेषण गर्न १.४ अस्सफ, अल्-जुमुअह तथा अल्-मुनाफिकुनको चर्चा गर्न
२. तोकिएका सुरहका आधारमा विषयवस्तुको तफ्सीर गर्न	२.१ अत्-तगाबुन, अल्-तलाक र अत्-तहरीमका मुख्य मुख्य विषयवस्तुको चर्चा गर्न २.२ अल्-मुल्क, अल्-कलम र अल्-हाक्कहका विषयवस्तु विश्लेषण गर्न २.३ अल्-मआरिज, तुह, अल्-जिन्न र अल्-मुज्जम्मिलको विषयवस्तुको व्याख्या गर्न २.४ अल्-मुद्स्सिर, अल्-कियामह, अल्-इन्सान र अल्-मुरसलातलाई

	विस्तार गर्न
३. निर्दिष्ट सुरहका विषयवस्तु हिफ्ज गरी आवश्यकानुसार उपयोग गर्न	३.१ अल्-मुल्क र अल्-कलम सुरह सस्वरवाचन तथा कण्ठस्थसहित प्रमुख विषयवस्तु प्रस्तुत गर्न ३.२ अल्-हाक्कह र अल्-मआरिज सुरह कण्ठस्थ रूपमा सुनाई विषयवस्तुका बारेमा अन्तरक्रिया गर्न ३.३ नह सुरहलाई कण्ठथ गरी विषयवस्तु विश्लेषण गर्न
४. तोकिएका सुरहका विषयवस्तु हिफ्ज गरी आवश्यकानुसार उपयोग गर्न	४.१ अल्-जिन्न र अल्-मुज्जम्मिल सुरह सस्वरवाचन तथा कण्ठस्थसहित प्रमुख विषयवस्तु बोध तथा प्रश्नोत्तर गर्न ४.२ अल्-मुद्दस्सिर र अल्-कियामह सुरह कण्ठस्थ रूपमा सुनाई विषयवस्तुका बारेमा छलफल गर्न र निष्कर्ष निकाल्न ४.३ अल्-इन्सान र अल्-मुरसलात सुरहलाई कण्ठथ गरी विषयवस्तुका बारेमा चर्चा गर्न र सार बताउन
५. कुरआनको ऐतिहासिक परम्परा र विशेषता प्रस्तुत गर्न	५.१ कुरआनको शाब्दिक र पारिभाषिक अर्थका आधारमा तुलनात्मक विश्लेषण गर्न ५.२ कुरआन अवतरणको इतिहासको समीक्षा गर्न ५.३ मक्की र मदनीको परिभाषा बताई विशेषताको सूची निर्माण गर्न ५.४ सुरहहरूको अवतरण काल र परिवेशलाई तालिकामा प्रस्तुत गर्न
६. कुरआन मजीदका विशेषताहरू प्रस्तुत गर्न	६.१ रब्बानियतुल मसद्दरको सार प्रस्तुत गर्न ६.२ अल् वाकेइयहका प्रमुख विषयवस्तुलाई समूह छलफल गरी निष्कर्ष निकाल्न ६.३ अल् वससतयहका प्रमुख विषयवस्तुका बारेमा समूहमा छलफल गर्न

कक्षा १२

यस कक्षाको अन्त्यमा विद्यार्थीहरू निम्नलिखित सिपहरूमा सक्षम हुने छन् :

सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण
१. निर्धारित सुरहलाई विषयवस्तुका आधारमा तफ्सीर गर्न	१.१ अज्जुमर र अल्-मोमिनका मुख्य मुख्य विषयवस्तुलाई विस्तार गर्न १.२ हा मिम सज्दहका विषयवस्तुको व्याख्या गर्न १.३ अश्शुरा र अजजुखरुफको विषयवस्तु विश्लेषण गर्न १.४ अदुखान र अल्-जासियहको चर्चा गर्न

<p>२. तोकिएका सुरहका आधारमा विषयवस्तुको तफ्सीर गर्न</p>	<p>२.१ अल्-अहकाफका मुख्य मुख्य विषयवस्तुको चर्चा गर्न २.२ मुहम्मद र अल्-फतहका विषयवस्तु विश्लेषण गर्न २.३ अल्-हुजरात र काफको विषयवस्तुको व्याख्या गर्न २.४ अज्जारियात सुरहका विषयवस्तुलाई विस्तार गर्न</p>
<p>३. निर्दिष्ट सुरहका विषयवस्तु हिफ्ज गरी आवश्यकतानुसार उपयोग गर्न</p>	<p>३.१ अल्-मुजादला सुरह सस्वरवाचन तथा कण्ठस्थसहित प्रमुख विषयवस्तु प्रस्तुत गर्न ३.२ अल्-हशर सुरह कण्ठस्थ रूपमा सुनाई विषयवस्तुका बारेमा अन्तरक्रिया गर्न ३.३ अल्-मुमतहिना र अस्सफ सुरहलाई कण्ठथ गरी विषयवस्तु विश्लेषण गर्न</p>
<p>४. तोकिएका सुरहका विषयवस्तु हिफ्ज गरी आवश्यकतानुसार उपयोग गर्न</p>	<p>४.१ अल्-जुमुअह सुरह सस्वरवाचन तथा कण्ठस्थसहित प्रमुख विषयवस्तु बोध तथा प्रश्नोत्तर गर्न ४.२ अल्-मुनाफिकुन र अत्-तगाबुन सुरह कण्ठस्थ रूपमा सुनाई विषयवस्तुका बारेमा छलफल गर्न र निष्कर्ष निकाल्न ४.३ अल्-तलाक र अत्-तहरीम सुरहलाई कण्ठथ गरी विषयवस्तुका बारेमा चर्चा गर्न र सार बताउन</p>
<p>५. कुरआनको ऐतिहासिक परम्परा र विशेषता प्रस्तुत गर्न</p>	<p>५.१ नासिख र मन्सुखका आधारमा तुलनात्मक विश्लेषण गर्न ५.२ कुरआनको सङ्ग्रह र क्रमबद्धताको इतिहासको समीक्षा गर्न ५.३ अरबी र उर्दुका मुख्य व्याख्याकारको सङ्क्षिप्त इतिहास बताई विशेषताको सूची निर्माण गर्न ५.४ कुरआन, हदीस, सहाबा र ताबइनहरूका आधारमा विषयवस्तुको व्याख्या गर्न</p>
<p>६. खसाएसे कुरआन मजीदका विशेषताहरू प्रस्तुत गर्न</p>	<p>६.१ खसाएसे कुरआन मजीदका विशेषताहरू सूची बनाउन ६.२ वफाउल कुरआन बिहाजातिल बशरको सार प्रस्तुत गर्न ६.३ तथ्य, प्रमाण र उदाहरणसहित अदमुल मुसादमह बैन अल कुरआने व अलहकाएक अल इलमिहयलाई पुष्टि गर्न</p>

४. विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

माध्यमिक तह, कक्षा ११ र १२

क्र.स.	विषयक्षेत्र	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण			
		कक्षा ११	कक्षा १२	कार्य घण्टा	
१	तफसीर	<p>सुरह अत्-तुरदेखि सुरह अल्-मुरसलातसम्म</p> <p>(क) अत्-तुर</p> <p>(ख) अन्-नज्म</p> <p>(ग) अल्-कमर</p> <p>(घ) अरर्हमान</p> <p>(ङ) अल्-वाक़िअह</p> <p>(च) अल्-हदीद</p> <p>(छ) अल्-मुजादला</p> <p>(ज) अल्-हशर</p> <p>(झ) अल्-मुमतहिना</p> <p>(ञ) अस्सफ</p> <p>(ट) अल्-जुमुअह</p> <p>(ठ) अल्-मुनाफिकुन</p> <p>(ड) अत्-तगाबुन</p> <p>(ढ) अल्-तलाक</p> <p>(ण) अत्-तहरीम</p> <p>(त) अल्-मुल्क</p> <p>(थ) अल्-कलम</p> <p>(द) अल्-हाक्कह</p> <p>(न) अल्-मआरिज</p> <p>(प) नुह</p> <p>(फ) अल्-जिन्न</p>	<p>सुरह अज्जुमरदेखि सुरह अज्जारियातसम्म</p> <p>(क) अज्जुमर</p> <p>(ख) अल्-मोमिन</p> <p>(ग) हा मिम सज्दह</p> <p>(घ) अश्शुरा</p> <p>(ङ) अजजुखरुफ</p> <p>(च) अहुखान</p> <p>(छ) अल्-जासियह</p> <p>(ज) अल्-अहकाफ</p> <p>(झ) मुहम्मद</p> <p>(ञ) अल्-फतह</p> <p>(ट) अल्-हुजरात</p> <p>(ठ) काफ</p> <p>(ड) अज्जारियात</p>	४०	२५

		(ब) अल्-मुज्जम्मिल (भ) अल्-मुद्दस्सिर (म) अल्-कियामह (य) अल्-इन्सान (र) अल्-मुरसलात			
२	हिफ्ज	सुरह अल्-मुल्कदेखि सुरह अल्-मुरसलात पाराह (खण्ड) २९ (क) अल्-मुल्क (ख) अल्-कलम (ग) अल्-हाक्कह (घ) अल्-मआरिज (ङ) नुह (च) अल्-जिन्न (छ) अल्-मुज्जम्मिल (ज) अल्-मुद्दस्सिर (झ) अल्-कियामह (ञ) अल्-इन्सान (ट) अल्-मुरसलात	सुरह अल्-मुजादलादेखि सुरह अत्तहरीम पाराह (खण्ड) २८ (क) अल्-मुजादला (ख) अल्-हशर (ग) अल्-मुमतहिना (घ) अस्सफ (ङ) अल्-जुमुअह (च) अल्-मुनाफिकुन (छ) अत्-तगाबुन (ज) अल्-तलाक (झ) अत्-तहरीम	४०	२५
३	ओलुमुल कुरआन	(क) कुरआनको शाब्दिक र पारिभाषिक अर्थ र कुरआन अवतरणको इतिहास	(क) नासिख र मन्सुख (ख) कुरआनको सङ्ग्रह र क्रमबद्धताको इतिहास	४०	२५

	<p>(ख) मक्की र मदनीको परिभाषा र विशेषता</p> <p>(ग) सुरहको अवतरण काल र परिवेश</p> <p>(घ) कुरआन मजीदका विशेषता</p> <p>(अ) रब्बानियतुल मसूदर</p> <p>(आ) अल्वाकेइयह</p> <p>(इ) अल् वससतयह</p>	<p>(ग) अरबी र उर्दुका मुख्य व्याख्याकारहरूको सङ्क्षिप्त इतिहास र विशेषता</p> <p>(घ) व्याख्याका आधारहरू (कुरआन, हदीस, सहाबा र ताबइनका आधारमा)</p> <p>(ङ) खसाएसे कुरआन मजीद (कुरआनका विशेषता)</p> <p>☐ वफाउल कुरआन विहाजातिल वशर (मानवीय आवश्यकतालाई पूरा गर्न कुरआन मजीदको प्रत्याभूति)</p> <p>☐ अदमुल मुसादमह बैन अल कुरआने व अलहकाएक अल इलमिहय</p>		
सैद्धान्तिक जम्मा			१२०	७५
प्रयोगात्मक जम्मा			४०	२५
कुल जम्मा			१६०	१००

५. प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य

कक्षा ११		कक्षा १२	
विषयक्षेत्र	कार्यघण्टा	विषयक्षेत्र	कार्यघण्टा
सामुदायिक तथा सांस्कृतिक कुरआनको प्रयोग अवस्था विश्लेषण (निर्धारित सुरहको छलफल तथा अन्तरक्रियासहितको) सम्बद्ध परियोजना कार्य	१५	सामुदायिक तथा सांस्कृतिक कुरआनको प्रयोग अवस्था विश्लेषण (निर्धारित सुरहको छलफल तथा अन्तरक्रियासहितको) सम्बद्ध परियोजना कार्य	१५
निर्धारित सुरहको शुद्ध तथा स्पष्टसंग सस्वरवाचन (नमुना वाचन अभ्यास)	१५	निर्धारित सुरहको शुद्ध तथा स्पष्टसंग सस्वरवाचन (नमुना वाचन अभ्यास)	१५
सिकाइ, खोज तथा अनुसन्धानका आधारमा कुरआनको इतिहाससम्बद्ध मुख्य मुख्य घटना टिपोट तथा कक्षामा प्रस्तुति	१०	सिकाइ, खोज तथा अनुसन्धानका आधारमा कुरआनको इतिहाससम्बद्ध मुख्य मुख्य घटना टिपोट तथा कक्षामा प्रस्तुति	१०
जम्मा	४०	जम्मा	४०

६. सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया

कुरआन शिक्षा विषयले इस्लाम दर्शन, परम्परा, इतिहास, यसको तफ्सी र हिफ्जलगायतका विषयक्षेत्रमा आधारित भई समग्र व्यक्तित्व विकास, अनुशासित र सकारात्मक सोचलाई परिपुष्ट गर्नुका साथै सरल जीवनशैली अपनाउन प्रेरित गर्छ । यस विषयको सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियामा निर्धारित विषयवस्तुको सन्तुलित रूपमा छनोट र प्रयोग गर्नु सान्दर्भिक हुने देखिन्छ । विशेषतः “गरेर सिक” को सिद्धान्तअनुसार कुरआन शिक्षा शिक्षा विषयका सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापलाई अर्थपूर्ण, रुचिकर र प्रभावकारी बनाउन विषयवस्तुको प्रकृतिअनुसारको शिक्षण विधिको छनोट र प्रयोग गर्नुपर्छ । शिक्षण विधिको छनोट गर्दा विद्यार्थीको रुचि, क्षमता, स्तर, उमेर आदिलाई ध्यान दिई विद्यार्थीलाई नै सहभागी गराएर विद्यार्थीकेन्द्रित शिक्षण विधि प्रयोग गरी बढीभन्दा बढी ज्ञान र सिप विकास गराउनुपर्दछ । शिक्षकले सहयोगीको भूमिका निर्वाह गरी विद्यार्थीलाई धार्मिक गतिविधि तथा आचरण शिक्षामा केन्द्रित भई परियोजना कार्यका रूपमा मस्जिद तथा अन्य सान्दर्भिक क्षेत्रको स्थलगत अध्ययन भ्रमण, सामग्री सङ्कलन, अध्ययन तथा विश्लेषण, सिकाइलाई व्यवहारमा प्रदर्शन, सकारात्मक सोच र आचरणको अनुसरण जस्ता पक्षमा जोड दिन आवश्यक हुन्छ ।

सिकाइ सहजीकरणलाई प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउन उपयोग गर्न सकिने केही सम्भावित नमुना विधिहरू तल दिइएका छन् :

(क) प्रश्नोत्तर विधि

(ख) प्रदर्शन विधि

(ग) समस्या समाधान विधि

(घ) अवलोकन विधि

(ङ) छलफल विधि

(च) प्रयोग विधि

(छ) परियोजना विधि

जुनसुकै क्रियाकलाप गराउँदा पनि विद्यार्थीकेन्द्रित हुनु आवश्यक हुन्छ । अध्यापन गर्दा विद्यार्थीहरूको सहभागितालाई प्रोत्साहित गर्नुपर्दछ । विद्यार्थीहरू आफैँलाई कुनै कुनै समस्या समाधान गर्न गाह्रो अप्ठ्यारो पर्न सक्छ, त्यस्तो अवस्थामा मात्र कमीकमजोरीलाई राम्ररी केलाई अध्यापक वा मौलानाद्वारा सहयोग पुऱ्याई समाधान गरिदिनु उचित हुन्छ ।

७. विद्यार्थी मूल्याङ्कन

विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि सुनिश्चित गर्न निर्माणात्मक र निर्णयात्मक दुवै प्रकारको मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि सुधारका लागि कक्षा शिक्षणकै क्रममा कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, प्रस्तुतीकरण, उपलब्धि परीक्षा जस्ता क्रियाकलाप गराई सैद्धान्तिक तथा प्रयोगात्मक ज्ञान तथा सिप हासिल गराउन आवश्यक छ । यसको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन तथा विद्यार्थीको सिकाइस्तर सुधार गर्न सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापको अभिन्न अङ्गका रूपमा निर्माणात्मक मूल्याङ्कनलाई उपयोग गर्नुपर्छ । निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको सिकाइ उपलब्धिको निश्चित भारलाई निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा समेत जोडिने छ ।

पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्यअनुरूप विद्यार्थीहरूले ज्ञान, सिप तथा अभिवृत्ति प्राप्त गर्न सके सकेनन् भन्ने कुरा पत्ता लगाउने महत्त्वपूर्ण संयन्त्र मूल्याङ्कन हो । विद्यार्थीहरूको मूल्याङ्कन गर्दा सिकाइ उपलब्धिहरूलाई ध्यान दिई सक्षमता र सिकाइ उपलब्धिअनुरूप सिकाइको सबै स्तरलाई समेटेर गर्नुपर्दछ । आन्तरिक र बाह्य मूल्याङ्कनमार्फत यस विषयको मूल्याङ्कन हुने छ । मूल्याङ्कनको कुल भारमध्ये २५ प्रतिशत आन्तरिक र ७५ प्रतिशत बाह्य मूल्याङ्कन हुने छ । यसै गरी बाह्य मूल्याङ्कनअन्तर्गत लिखित परीक्षा सञ्चालन हुने छ । विद्यार्थी मूल्याङ्कनअन्तर्गत निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कन दुवै तरिकाबाट नै गरिने छ । यस विषयका पाठ्यक्रममा समावेश गरिएका तहगत सक्षमताहरू, कक्षागत सिकाइ उपलब्धि र तिनका विषयवस्तु, सोसँग सम्बन्धित सिप, सिकाइ सहभागिता र सिकाइसक्रियताका आधारमा विद्यार्थीहरूको सिकाइको मूल्याङ्कन गर्नुपर्दछ ।

(क) आन्तरिक मूल्याङ्कन

आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि प्रत्येक विद्यार्थीहरूले गरेका कार्य र उनीहरूमा आएको व्यवहार परिवर्तनको अभिलेख राखी सोका आधारमा अङ्क प्रदान गर्नुपर्दछ । विद्यार्थीहरूले सिके नसिकेको पत्ता लगाई नसिकेको भए कारण पहिचान गरी पुनः सिकाइन्छ भने यस्तो मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई निर्माणात्मक मूल्याङ्कन भनिन्छ । कक्षा ११ र १२ को कुरआन शिक्षा विषय सिकाइका क्रममा कक्षाकोठामा कक्षागत शिक्षण सिकाइकै अभिन्न अङ्गका रूपमा गृहकार्य, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, सामुदायिक कार्य, सह/अतिरिक्त क्रियाकलाप, एकाइ परीक्षा, मासिक परीक्षा जस्ता मूल्याङ्कनका साधनहरूको प्रयोग गर्न सकिने छ । यस क्रममा निर्माणात्मक मूल्याङ्कनअन्तर्गत सञ्चार, भाषिक सामर्थ्य, पठन तथा रचना कौशल र भाषिक कार्यसम्पादनका आधारमा विद्यार्थीका कार्यकलापको निरीक्षण, व्यक्तिगत र सामूहिक छलफल, लिखित परीक्षा, हाजिरीजवाफ, हिज्जे प्रतियोगिता, प्रश्नोत्तर, कक्षाकार्यको निरीक्षण, व्यवहारको निरन्तर अवलोकन र तिनको अभिलेखन, स्पष्ट प्रस्तुति र अभ्यासलाई उपयोग तथा अभिलेखीकरण गर्नु सान्दर्भिक हुन्छ । सोका आधारमा नै सिकाइ अवस्था यकिन गरिन्छ र आवश्यकतानुसार उपचारात्मक शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्छ । विशेष सिकाइ आवश्यकता भएका विद्यार्थीका लागि विषय शिक्षकले नै उपयुक्त प्रक्रिया अपनाई मूल्याङ्कन गर्नुपर्छ । शिक्षकले यस प्रकारको मूल्याङ्कन निरन्तर रूपमा गरी विद्यार्थीहरूमा अपेक्षित सिप र व्यवहार विकासमा जोड दिनुपर्छ ।

कुरआन शिक्षा विषयमा कक्षा ११ र १२ मा कूल भाषामध्ये २५ भार आन्तरिक मूल्याङ्कन हुने छ । यसको मूल्याङ्कन निम्नानुसार हुने छ :

क्र.सं.	क्षेत्र	अङ्कभार
१.	कक्षा सहभागिता	३
२.	त्रैमासिक परीक्षाको मूल्याङ्कन	६
३.	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य, प्रतिवेदन लेखन तथा प्रतिवेदनको प्रस्तुति	१६
जम्मा		२५

(ख) बाह्य मूल्याङ्कन

यस विषयमा कक्षा ११ र १२ प्रत्येकमा कुल भारमध्ये ७५ प्रतिशत भार बाह्य मूल्याङ्कन हुने छ । कक्षा ११ र १२ प्रत्येक कक्षामा लागि लिइने परीक्षाका लागि पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले तयार गरेको विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार प्रश्नपत्र निर्माण गर्नुपर्ने छ । यस विषयको परीक्षामा विशेष गरेर ज्ञान/बोध, समस्या समाधान, समालोचनात्मक, सिर्जनासँग सम्बन्धित प्रश्नहरू सोधिनेछन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्यअनुरूप विद्यार्थीहरूले ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति प्राप्त गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ । सबै बाह्य परीक्षामा अक्षराङ्कन पद्धतिको प्रयोग गरिने छ ।

विशिष्टीकरण तालिका, २०७७

कुरआन शिक्षा शिक्षा

लिखित परीक्षा

कक्षा : ११ र १२

पूर्णाङ्क : ७५

क्र.सं	क्षेत्र	प्रश्नका प्रकार (अति छोटा, छोटा लामा)	ज्ञान %		बोध %		प्रयोग%		उच्चदक्षता%		जम्मा प्रश्न	जम्मा अङ्क भार
			प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार	प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार	प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार	प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार		
1	तफसीर	अति छोटा	१	१	१	१	-	-	-	-	२	२
		छोटा	-	-	-	-	३	५	-	-	३	१५
		लामा	-	-	-	-	-	-	१	८	१	८
2	हिफज	अति छोटा	१	१	१	१	-	-	-	-	२	२
		छोटा	-	-	-	-	३	५	-	-	३	१५
		लामा	-	-	-	-	-	-	१	८	१	८
३	ओलुमुल कुरआन	अति छोटा	३	१	४	१	-	-	-	-	७	७
		छोटा	-	-	-	-	२	५	-	-	१	५
		लामा	-	-	-	-	-	-	१	८	१	८
जम्मा			५		६		८		३		२२	७५

दृष्टव्य :

- प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा ज्ञान र बोध तहका प्रश्न एउटा समूहमा समायोजन गरी उल्लिखित क्षेत्र र सङ्ख्यामा, प्रयोग तहका तोकिएका क्षेत्रबाट एक एक ओटा र कुनै दुई एकाइबाट एक एक ओटा गरी थप दुई प्रश्न र उच्च दक्षतामा तोकिएका क्षेत्रबाट थप एक प्रश्न सोधनुपर्नेछ।

